

Dluhopolskyi, O. and Ivashuk, Yu. (2016). Cultural and religious landmarks and "corruption traps" of socio-economic systems. *Social'no-ekonomični Problemi i Deržava*. 15 (2), 25-32.

ISSN 2223-3822

Культурно-релігійні орієнтири та «корупційні пастки» розвитку соціально-економічних систем

Олександр Длугопольський *, Юрій Івашук **

* Тернопільський національний економічний університет,
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46020, Україна
e-mail: dlugopolsky@mail.ru

д.е.н., проф., професор кафедри економічної теорії

** Тернопільський національний економічний університет,
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46020, Україна
e-mail: dlugopolsky@mail.ru
к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії

Article history:

Received: September, 2016

1st Revision: September,
2016

Accepted: October, 2016

JEL classification:

H1

P1

P2

Z12

UDC:

330 (316.7)

Abstract: У статті розглядаються проблеми корупційної поведінки в економічних системах з т.з. міждисциплінарного підходу. Досліджується вплив культурних, релігійних цінностей на стан розвитку соціально-економічних систем, аналізується якість інституційного середовища на прикладі груп країн. Для здійснення узагальнюючих висновків розглядаються кілька теорій: 1) підхід Р. Мертона, який доводить, що культурам, які орієнтуються на економічний успіх, ігноруючи при цьому принцип рівності можливостей, притаманний значно вищий рівень корупції; 2) підхід Е. Банфілда, який стверджує, що міцні сімейні зв'язки стимулюють високий рівень корупції; 3) підхід С. Шварца, який переконує, що країни, культурі яких притаманна інтелектуальна автономія, егалітаризм і гармонія характеризуються значно меншим рівнем корумпованості, якіснішими інститутами і високим рівнем суспільної довіри, ніж країни з залежними культурами, високим рівнем розвитку ієрархічних відносин і прагненням змінити навколишнє середовище. В роботі для ілюстрації зроблених висновків аналізуються карта цінностей та карта культурних орієнтирів. На основі проведеного дослідження робиться висновок про те, що протестантські цінності сприяють формуванню відповідальності кожного громадянина за загальний закон, а суспільні відносини цінуються значно вище родинних, що мінімізує прояви корупційної поведінки в таких країнах. Корупція з'являється там, де логіка функціонування держави протистоїть логіці розвитку суспільства або логіці соціального відтворення.

Keywords: корупція, довіра, інститут, релігія, культура.

Длугопольський О. Культурно-релігійні орієнтири та «корупційні пастки» розвитку соціально-економічних систем / Олександр Длугопольський, Юрій Івашук // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2016. — Вип. 2 (15). — С. 25-32.

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми

Часто, говорячи про кардинальні відмінності в рівнях розвитку економік різних країн світу за показниками ВВП на особу, рівнем добробуту, вчені акцентують увагу переважно на соціально-економічних та фінансово-ресурсних індикаторах, забуваючи про культурно-інституційні особливості тих і інших країн, які в новій інституційній теорії розглядаються як базові для обґрунтування траєкторій і стратегій майбутнього розвитку. Таке ігнорування міждисциплінарних студій дещо звужує простір наукового пошуку, робить аналіз соціально-економічних процесів однобічним. Тому в статті пропонується розгляд корупційних пасток економічного розвитку з точки зору культурних, релігійних та інституційних компонентів.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій

Зв'язок між культурою, інститутами та корупційною поведінкою індивідів допомагають прояснити кілька ключових підходів: концепція Дюркгейма-Мертонна; концепція Банфілда; концепція Шварца. Усі вони у комплексі допомагають зрозуміти визначальні особливості та напрямки впливу на соціально-економічні процеси інституційних, релігійних та культурних феноменів.

3. Завдання

Метою статті є комплексний аналіз головних підходів, що пояснюють поширеність корупції в економічних системах із точки зору культурних, релігійних цінностей та якості інститутів.

4. Виклад основного матеріалу

Підхід Р. Мертонна. В основу першого підходу закладені ідеї класика сучасної соціології Е. Дюркгейма, переосмислені Р. Мертонном. У праці «Соціальна теорія і суспільна структура» Р. Мертон наводить схему «цілей та засобів», яка пояснює, чому в різних країнах існує відмінність в ставленні до порушників антикорупційного законодавства [5]. Згідно з теорією Р. Мертонна, корупція – це різновид соціальної поведінки, який формується під тиском суспільства і проявляється у порушенні встановлених норм та правил. Вчений наголошує, що соціальна система культивує культурні цілі, до яких прагнуть індивіди, а також запроваджує засоби досягнення цих цілей у вигляді конституціалізованих норм. Тих, хто прагне до мети, використовуючи лише соціально виправдані засоби, можна назвати конформістами. Однак часто соціальна система спонукає досягати високих доходів або суспільного визнання також і тих, чий можливості (внаслідок расової приналежності, браку відповідних навичок, капіталу) є обмеженими [5, с.246-248]. Ринок соціальних досягнень побудований таким чином, що йому завжди притаманна невідповідність між попитом (метою та цінностями) і пропозицією (засобами). Таким чином, багато тих, хто доволі швидко усвідомлює обмеженість своїх можливостей у цих «перегонах», відкине загальні правила гри й намагатиметься досягнути успіху забороненими («творчими» або злочинними) методами. В цьому аспекті ми говоримо про схильність до тінізації, корупції, опортуністичної поведінки.

Теорія Р. Мертонна доводить, що культурам, які орієнтуються на економічний успіх, ігноруючи при цьому принцип рівності можливостей, притаманний значно вищий рівень корупції. Підтвердження цієї гіпотези міститься в результатах досліджень World Values Survey (далі – WVS) [8], які доводять наявність стійкого зв'язку між культурною мотивацією та корупцією. Чим біднішими є країни, налаштовані на успіх, тим корумпованішими вони стають. Наприклад, в Південній Кореї, Туреччині, Росії, Україні, згідно соціологічних опитувань, особистий успіх цінується досить високо, проте саме ці країни належать до найкорумпованіших. І навпаки, в тих країнах, де не надто наголошують на важливості успіху, а громадяни мають рівні можливості, корупція поширена значно менше. Прикладом таких країн є Данія, Швеція, Норвегія та інші країни Північної Європи. Ці держави, як показано на рис. 1, найменше цінують особисті досягнення і водночас є найменш корумпованими.

Якщо вести мову про феномен соціально-економічного прогресу країн Скандинавії, то підґрунтям цього є особливі відносини між мотивацією до успіху та структурно диференційованим доступом до соціальних можливостей. Як не дивно, орієнтація на особисті досягнення доволі сильно, але негативно корелює з середнім доходом на душу населення, що, зі свого боку, передбачає наявність наступної закономірності: чим заможнішою є країна, тим менше виявляється культурна спрямованість на успіх. На перший погляд, подібні ситуації можуть суперечити викладеному М. Вебером у його теорії культури [7]. Втім, слід зазначити, що, вивчаючи вплив релігійних цінностей на економічний розвиток, М. Вебер відмітив зниження позитивного впливу протестантизму в світі мірою того, як зростає економічна ефективність. Таким чином, можна зробити висновок, що хоч заможні країни колись звеличували особистий успіх, на думку Дж. Адамс [1], досягнувши добробуту, їхні громадяни знаходять натхнення у

цінностях, що не мають стосунку до фінансово-економічної мотивації (наприклад, в літературі, музиці, мистецтві) – стають постматеріалістами. З іншого боку, еліта і середній клас деяких країн, що розвиваються, реагуючи на свій порівняно низький рівень матеріального добробуту, здатні продукувати значно вищу економічну мотивацію.

Формування протестантизму нерозривно пов'язується з епохою Реформації, що сприяє виникненню нового типу особистості, менталітету, зміни системи цінностей і традицій. Чеснотами стали вважатися працьовитість, ощадливість, акуратність, пунктуальність, раціоналізм, прагматизм, тоді як віра стала суто особистою справою, а жорстко ієрархічні зв'язки поступилися місцем горизонтальним. Саме протестантська етика сприяла прогресу підприємництва, оскільки праця стала розглядатися вже не як плата за первородний гріх (католицизм), а як богоугодна справа, нерозривно пов'язана з прогресом особистості. Результатом цього став вищий відсоток власників капіталу, кваліфікованих робітників і підприємців серед протестантів, ніж серед католиків (згідно зі статистикою Англії, Голландії та Німеччини [7]). У своєму розвитку протестантизм створив ідеальні умови для розвитку змагальності, конкуренції, капіталізму. Максимальна простота церковних обрядів, норм спілкування, здоровий глузд і раціоналізм у витратах церкви, громадян та бізнесу заклали необхідну основу для підвищення рівня життя, формування середнього класу, посилення довіри в суспільстві, прозорості функціонування інститутів влади.

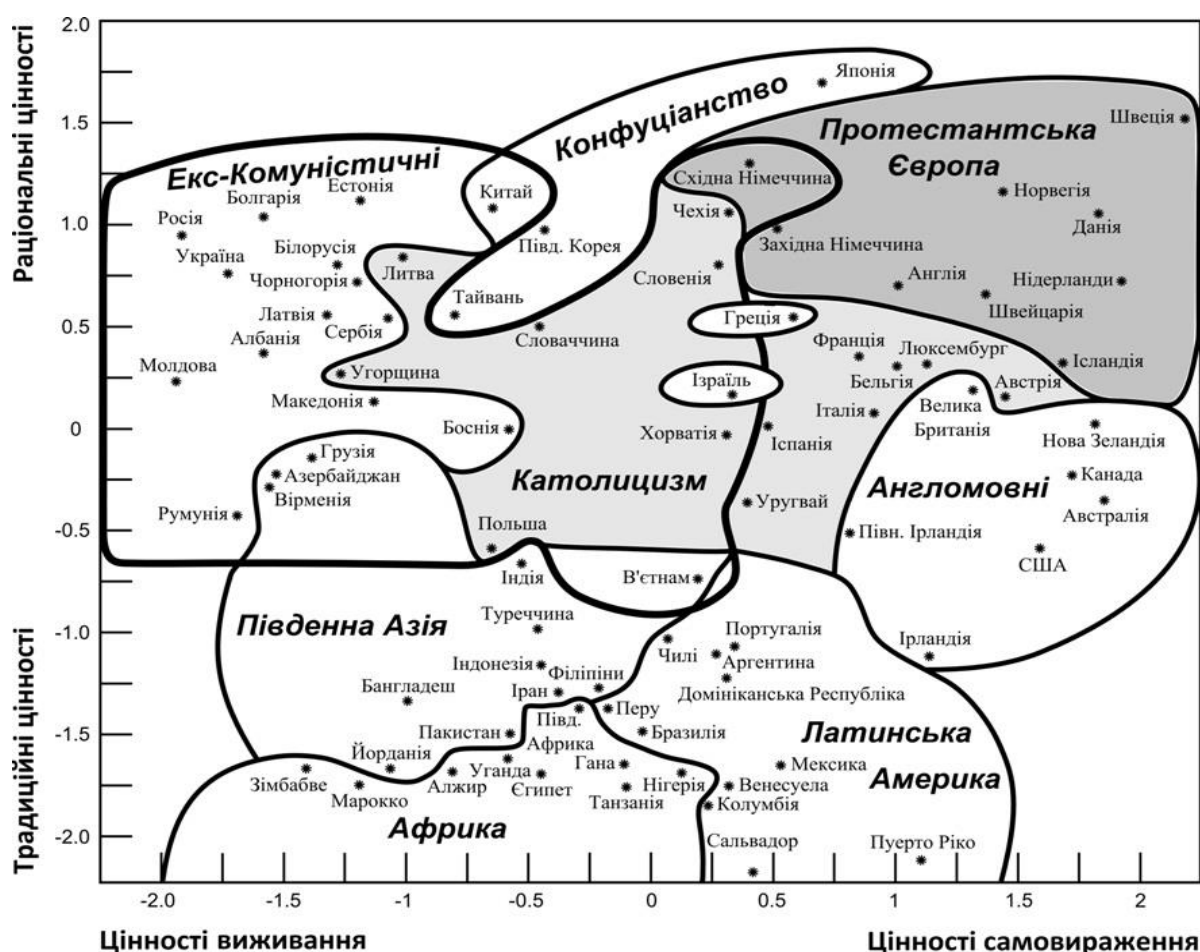

Рис. 1. Шкала раціональності та домінуючих цінностей в економічних системах [8]

Дослідження зв'язку між шкалою досягнень і відсотком протестантів в країні апелює до того, що протестанти сьогодні дедалі менше переймаються особистим кар'єрним успіхом. Незважаючи на те, що М. Вебер підкреслював, що зорієнтованість на особисті досягнення притаманна їм більшою мірою, ніж католикам чи іншим традиціоналістам [7], це практично вже не відповідає дійсності. Сьогодні, коли більшість протестантських країн вже стали заможними, виникли підстави для припущення про те, що фокус цінностей їх громадян суттєво змінився. Шкала досягнень негативно корелює з часткою протестантів серед населення кожної конкретної країни. Іншими словами, чим більше протестантів, тим менш помітна зорієнтованість на особистий успіх. Ймовірно, саме завдяки цьому рівень корупції в протестантських країнах порівняно з католицькими суттєво нижчий (табл. 1).

Таблиця 1. Економічні успіхи протестантських країн Європи та Північної Америки, 2015*

№	Країна	% протестантів у загальній чисельності населення	Індекс сприйняття корупції	Індекс економічної свободи	ВВП на особу, Int \$
1.	Данія	91	91	75,3	46,6
2.	Ісландія	91	79	73,3	46,5
3.	Норвегія	90	87	70,8	61,5
4.	Швеція	86	89	72,0	46,4
5.	Фінляндія	85	90	72,6	40,6
6.	Великобританія	62	81	76,4	41,3
7.	США	55	76	75,4	55,8
8.	Естонія	52	70	77,2	28,0
9.	Латвія	50	55	70,4	24,3
10.	Швейцарія	49	86	81,0	60,5

*Складено авторами на основі [3; 4]

За логікою Р. Мертона, притаманний заможним суспільствам широкий доступ до економічних ресурсів також знижує рівень корупції в протестантських країнах, які, переважно і є більш успішними за низкою соціально-економічних індикаторів. Уряди католицьких держав схильні більше втручатися в економіку і обмежувати економічну свободу, в той час як протестантські країни, за деякими винятками (наприклад, Скандинавія), більше зорієнтовані на вільний ринок. Як результат, індекс економічної свободи позитивно корелює з протестантизмом: чим більшою є частка протестантів в країні, тим більший там індекс економічної свободи (див. табл. 1).

Згідно зі статистикою МВФ, ЄБРР, ООН та інших організацій, країни з домінуванням протестантів займають лідируючі позиції в рейтингах економічного розвитку, якості життя, конкурентоспроможності, розвитку науки і освіти, інформаційного суспільства, інституційного прогресу (наприклад, Скандинавські країни, США, Канада, Австралія, Німеччина, Австрія, Естонія, Латвія).

Скандинавський феномен законслухняності і практично повної відсутності «інституційних пасток» є результатом гармонійних відносин між окремою особистістю і суспільством в цілому. Важливим є й той факт, що в протестантських країнах різні за рівнем доходів верстви населення користуються рівними соціальними можливостями (наслідування закону Янте), а суспільні відносини цінуються значно вище родинних, які часто слугують основою для зловживання владою (непотизм, фаворитизм, корупція).

Підхід Е. Банфілда. Інший підхід стосується сім'ї. Політолог Е. Банфілд дослідив питання, яким чином міцні сімейні стосунки (наприклад, на півдні Італії) стимулюють високий рівень корупції. На думку Е. Банфілда, рівень корупції залежить від міцності сімейних цінностей, які містять почуття обов'язку [2].

Вивчаючи Південну Італію, Е. Банфілд поглибив цей аналіз і запропонував поняття «аморальної родинності». На його думку, цей термін означає культуру, якій бракує комунітарних цінностей, але при цьому заохочуються родинні зв'язки. Вчений зазначає: «В суспільстві аморальної родинності ніхто не буде перейматись інтересами груп чи громад без корисливих підстав» [2]. Тут практично відсутня лояльність до «великого співтовариства» або повага до норм поведінки, які вимагають допомагати найближчим. Іншими словами, подібна родинність є аморальна, вона спричиняє корупцію і стимулює відхід від універсальних етичних засад. За її логікою добрим є лише те, що «на користь тобі і твоїй сім'ї». Надзвичайним проявом аморальної родинності є мафія. Фактично, Е. Банфілд стверджує, що за корупцією в Південній Італії та інших подібних традиційних суспільствах стоять ті самі сили, які підживлюють активність мафіозних кланів.

Нарешті, теза Е. Банфілда про «аморальну родинність» пропонує ще одне ґрунтовне пояснення того, чому католицькі країни більше наражаються на корупцію, ніж протестантські. Відомо, що католицький світ заохочує комунітарні та сімейні цінності, тоді як протестантський спирається на індивідуалізм та самодостатність. Результати опитувань WVS підтверджують цей висновок. Отже, родинність (або її брак) стає головною опосередкованою змінною між протестантизмом та корупцією.

Загалом, корупційна поведінка більшою мірою є проявом партикуляризму: в уражених нею соціально-економічних системах допомагають, зокрема ресурсами, лише тим, щодо кого існують особисті зобов'язання. Насамперед, це члени сім'ї, а також родичі і близькі друзі. Найочевиднішим її виявом стає непотизм. На думку М. Вебера, принцип особистої лояльності і ринок – речі несумісні [7]. Антитезою партикуляризму виступає універсалізм, тобто застосування до всіх однакових стандартів, а оскільки ринкові норми є універсальними, то «чистий» капіталізм підтримується універсальними цінностями. Намагаючись досягнути зростання капіталізму в протестантських культурах, М. Вебер

зазначав, що в доіндустріальних католицьких суспільствах домінували комунітарні норми, які вимагали від соціуму, сім'ї та пануючих класів допомоги найменш успішним.

Підхід С. Шварца. Ще однією концепцією виступає карта культурних орієнтирів С. Шварца. Теорія С. Шварца апелює до культурних цінностей в орієнтації країн у рамках тріади «(не) рівність – (не) залежність – (не) втручання» [6]. Так, розглядаючи особливості взаємодії індивіда і групи, С. Шварц виділяє автономні (Autonomy) і залежні культури (Embeddedness). Автономні культури розглядають індивідів як незалежних суб'єктів, які повинні знаходити цілі розвитку в своїй самотності і унікальності, слідувати внутрішнім перевагам, почуттям і мотиваціям. Тут можна виділити інтелектуальну автономію (Intellectual autonomy), що апелює до власних ідей і креативного мислення індивіда, а також емоційну автономію (Affective autonomy), що звертається до емоційного позитивного досвіду індивідів. Залежні культури, на протилежному полюсі, розглядають індивідів виключно як залучених у колективні дії через щільні соціальні зв'язки, ідентифікацію себе всередині групи, реалізацію колективних соціальних цілей (до уваги беруться численні соціальні норми і повага до традицій).

Розглядаючи особливості соціальної структури суспільства, вчений запропонував виділення ієрархічної системи цінностей (Hierarchy), при якій легітимно існує нерівний розподіл влади, ролей і ресурсів, а колективні інтереси домінують над індивідуальними, і егалітарної (Egalitarianism), коли всі члени суспільства розглядаються як рівноправні і рівноцінні, а кооперуються лише з метою досягнення власних інтересів.

У врегулюванні відносин соціуму і природи С. Шварц виділив два типи поведінки індивідів: 1) активне самоствердження (Mastery), що ставить на меті зміну навколишнього середовища для задоволення як особистих, так і колективних цілей; 2) гармонійне співіснування (Harmony) зі світом, що виявляється в прагненні зрозуміти і адаптуватися до зовнішнього оточення більше, ніж видозмінити його.

Отже, на карті культурних орієнтирів (рис. 2) представлені три біполярних виміри культури: автономія (Autonomy) проти залежності (Embeddedness), ієрархія (Hierarchy) проти егалітаризму (Egalitarianism), втручання (Mastery) проти гармонії (Harmony).

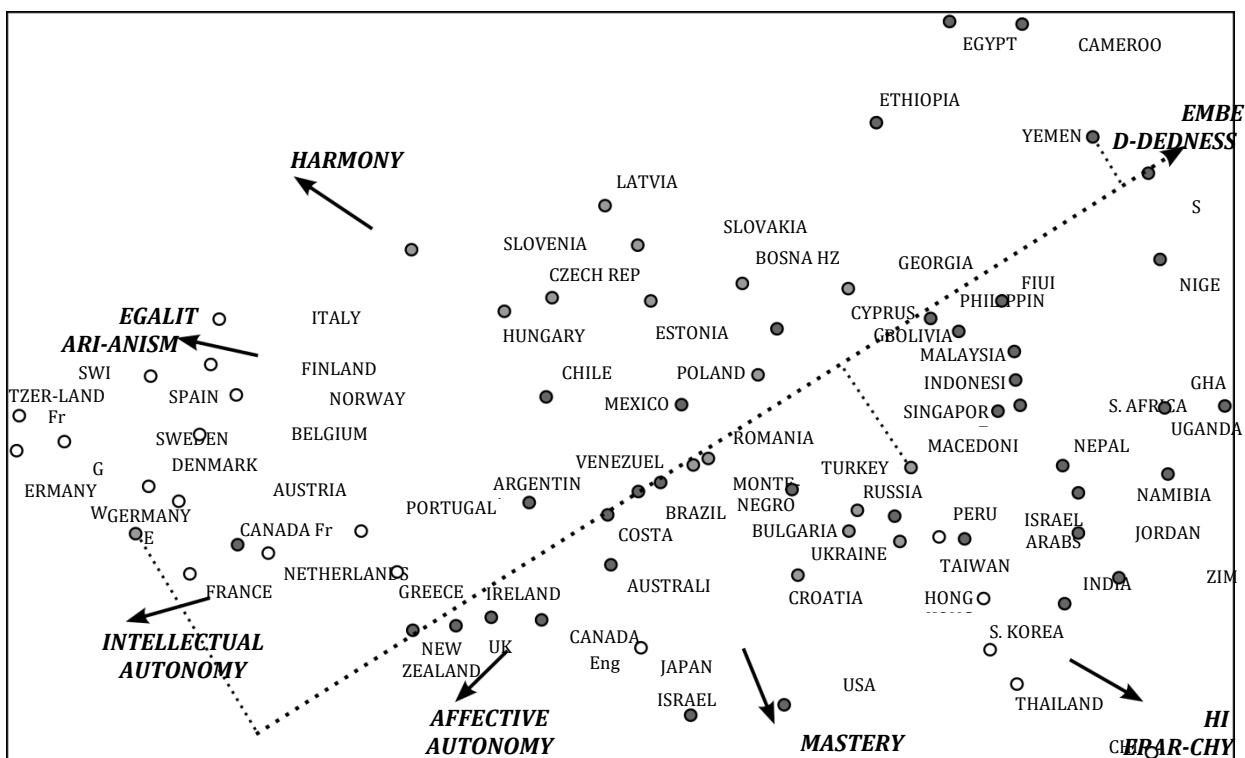

Рис. 2. Карта культурних орієнтирів (76 національних груп) [6]

Поширюючи теорію культурних орієнтирів С. Шварца на якість інституційного середовища, можна стверджувати, що країни, культурі яких притаманна інтелектуальна автономія, егалітаризм і гармонія у стосунках з природою (країни Західної Європи, в т.ч. Скандинавські країни) характеризуються значно меншим рівнем корумпованості, якіснішими інститутами і високим рівнем суспільної довіри, ніж країни з залежними культурами, високим рівнем розвитку ієрархічних відносин і прагненням змінити навколишнє середовище (країни Близького Сходу, Африки, Латинської Америки, СНД).

Додатковим фактором подібних культурних феноменів є намітився в багатьох країнах Заходу тренд до зменшення кількості членів сім'ї, соціальної мобільності, універсальності і раціональності. Такий процес характеризується своєрідним занепадом сім'ї і відмовою від партикулярних підходів до взаємодопомоги, які стримували розвиток ринкових відносин. Властивий азіатським країнам упор на груповий відповідальності, перш за все щодо сім'ї, більш помітний, ніж у країнах Америки або Європи, тягне за собою високий рівень корупції, тінізації економіки, а також розвитку інших «інституційних пасток». Згідно з висновками «Transparency International», корупційні показники розвинених східноазійських країн істотно перевищують середні [3]. Тільки Японія є досить цікавим винятком з цього правила. Аналіз японського феномена інституційного розвитку свідчить про те, що закони та правила порушуються тут значно рідше саме тому, що така поведінка ганьбить сім'ю (або фірму), а також наносить удар по репутації самого правопорушника. Проте, в вищих ешелонах влади і бізнесу спостерігається досить високий рівень корупції. Колишні комуністичні країни, за винятком Угорщини і Чехії, відносяться до другої частини «корупційного списку». Їм різного ступеня притаманне поєднання спорідненості, державного комунітаризму, ієрархічної релігійної культури (католицької або православної) і партійного партикуляризму, який в комуністичні часи приводив до небувалого розквіту корупції та телефонного права.

5. Висновки і вектори наступних досліджень

Проблеми неадекватності засобів, що застосовуються для досягнення цілей, партикулярних норм, властивих сім'ї, продовжують впливати на поведінку багатьох народів. Якщо раціональні ринкові цінності і законність в країнах, схильних до активізації «інституційних пасток», зможуть «взяти верх», то рівень корупції та тінізації в них істотно знизиться. Саме це сталося свого часу з такими успішними сьогодні і повністю ринковими економіками, як Гонконг, Тайвань і Сінгапур. Приклад Грузії також не залишає сумнівів в актуальності саме інституційної модернізації в контексті реформування економік. Що стосується скандинавського феномена законслухняності і практично повної відсутності корупції і тінізації, то це є результатом гармонійних відносин між окремою особистістю і суспільством загалом. Не випадково, наприклад, Данія, Норвегія або Фінляндія є уособленням «суспільства загального благоденства». Важливим є і той факт, що в скандинавських країнах різні за рівнем доходів верстви населення користуються рівними соціальними можливостями. Коріння негативного ставлення до корупції можна знайти саме в культурних традиціях. У скандинавських країнах основна релігійна течія – протестантизм, а, як відомо, в протестантській моралі закладена відповідальність кожного за загальний закон. До того ж, суспільні відносини тут прийнято цінувати значно вище родинних, і скандинавам не притаманна надмірна сімейність, яка часто є основою для зловживання владою (як, наприклад, в Італії, Греції, Іспанії).

Резюмуючи, відзначимо, що на сучасному етапі розвитку економічних систем «інституціональним пасток» притаманне самовідтворення, витоки якого містяться в соціально-економічному устрої суспільства. Корупція, наприклад, з'являється там, де логіка функціонування держави протистоїть логіці розвитку суспільства або логіці соціального відтворення. Паразитуючі прояви корупції призводять до економічного занепаду і зниження загального добробуту, оскільки у виборі пріоритетів перевага віддається тим проектам, які приносять більшу вигоду особистим інтересам, а не суспільним. При цьому доходи, отримані від реалізації таких проектів, ніколи не спрямовуються на інвестиції і не сприяють задоволенню потреб населення та суспільному прогресу.

Author details (in Russian)

Культурно религиозные ориентиры и «коррупционные ловушки» развития социально-экономических систем

Длугопольский А.В., Ивашук Ю.П.

Тернопольский национальный экономический университет

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы коррупционного поведения в экономических системах с позиций междисциплинарного подхода. Исследуется влияние культурных, религиозных ценностей на состояние социально-экономических систем, анализируется качество институциональной среды на примере групп стран.

Для осуществления обобщающих выводов рассматриваются несколько теорий: 1) подход Р. Мертона, который доказывает, что культурам, ориентирующимся на экономический успех, игнорируя при этом принцип равенства возможностей, присущ более высокий уровень коррупции; 2) подход Э. Банфилда, который утверждает, что крепкие семейные связи стимулируют высокий уровень коррупции; 3) подход С. Шварца, который утверждает, что страны, культуре которых присуща интеллектуальная автономия, эгалитаризм и гармония характеризуются значительно меньшим уровнем

коррупційності, якісними інститутами і високим рівнем суцільного довіри, чим країни з залежними культурами, високим рівнем розвитку ієрархічних відносин і прагненням змінити оточуюче середовище. В роботі для ілюстрації зроблених висновків аналізуються карта цінностей і карта культурних орієнтирів.

На основі проведеного дослідження робиться висновок про те, що протестантські цінності сприяють формуванню відповідальності кожного громадянина за загальний закон, а суцільні відносини ціняться значно вище родинних, мінімізуючи проявлення корупційного поведіння в таких країнах. Корупція з'являється там, де логіка функціонування держави протистоїть логіці розвитку суцільства або логіці суцільного виробництва.

Ключевые слова: корупція, довіра, інститут, релігія, культура.

Author details (in English)

Cultural and religious landmarks and “corruption traps” of socio-economic systems

Dluhopolskyi O.V., Ivashuk Y.P.

Ternopil National Economic University

Abstract. The article deals with the problem of corrupt behavior in economic systems based on interdisciplinary approach. The influence of cultural and religious values on the socio-economic systems is analyzed; the quality of the institutional environment on example of countries groups is discussed.

To make generalized conclusions it is considered some theories: 1) R. Merton's approach, who argues that cultures, which focus on economic success, ignoring the principle of equality of opportunity, are inherent in a significantly higher level of corruption; 2) E. Banfield's approach, who argues, that strong family ties encourage high levels of corruption; 3) S. Schwartz's approach, who argues, that countries whose culture is inherent intellectual autonomy, egalitarianism and harmony characterized by a significantly lower level of corruption, better institutions and a high level of public confidence than countries with dependent cultures, high levels of hierarchical relations and the desire to change environment. To illustrate the findings it is analyzed world values map and map of cultural landmarks.

It is concluded that Protestant values contribute to the formation of responsibility of each citizen for the common law, and public relations are valued much higher than family ties that minimizes manifestations of corrupt behavior in these countries. Corruption appears where the logic of state functioning is opposed to the logic of social development of social reproduction.

Keywords: corruption, trust, institution, religion, culture.

Appendix A. Supplementary material

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Длугопольський О. Культурно-релігійні орієнтири та «корупційні пастки» розвитку соціально-економічних систем / Олександр Длугопольський, Юрій Івашук // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2016. — Вип. 2 (15). — С. 25-32.

Використана література

1. Adams, J.S. Housing Markets in the Twilight of Materialism / J.S. Adams // Professional Geographer. – 1986. – Vol. 38 (3). – P. 233-237.
2. Banfield, E. The Moral Basis of a Backward Society / E. Banfield. – Chicago: Free Press, 1958. – 204 p.
3. Corruption Perceptions Index 2015 [Electronic resource]. – access: <http://www.transparency.org/cpi2015>.
4. Index of Economic Freedom 2015 [Electronic resource]. – access: <http://www.heritage.org/index/ranking>.
5. Merton, K.R. Social Theory and Social Structure / K.R. Merton. – New York: Free Press, 1957.
6. Schwartz, S.H. A Theory of Culture Value Orientations: Explication and Applications / S.H. Schwartz // Comparative Sociology. – 2006. – Vol. 5. – P.137-182.
7. Weber, M. The Religion of China Confucianism and Taoism / M. Weber. – New York: Free Press, 1968. – 308 p.
8. World Values Study Group, “World Values Survey Code Book”, ICPSR 6160. – Ann Arbor, Midi., 1994.

References

1. Adams, J.S. (1986). Housing Markets in the Twilight of Materialism. *Professional Geographer*, 38(3), 233-237.
2. Banfield, E. (1958). *The Moral Basis of a Backward Society*. Chicago: Free Press, 204.
3. *Corruption Perceptions Index 2015*, access: <http://www.transparency.org/cpi2015>.
4. *Index of Economic Freedom 2015* [Electronic resource]. – access: <http://www.heritage.org/index/ranking>.
5. Merton, K.R. (1957). *Social Theory and Social Structure*. New York: Free Press.
6. Schwartz, S.H. (2006). A Theory of Culture Value Orientations: Explication and Applications. *Comparative Sociology*, 5, 137-182.
7. Weber, M. (1968). *The Religion of China Confucianism and Taoism*. New York, Free Press. 308.
8. World Values Study Group, *World Values Survey Code Book*, ICPSR 6160, Ann Arbor, Midi, 1994.